

5. Kuklin O.V. Ekonomichni aspekty vyshchoyi osvity / O.V.Kuklin. – K.: Znannya Ukrainy, 2008. – 331 s.

6. Studins'kyy V.A. Krayeznavstvo u systemi pidhotovky fakhivtsiv lisovoho hospodarstva // Lisivnycha osvita i nauka: stan, problemy ta pespektyvy rozvytku. – Malyn: MLTK, 2019. – S.435–440.

7. Studins'kyy V.A. Urbanistychne krayeznavstvo: teoretyko–metodolohichni pytannya v systemi mizhdyst-syplinarnoho doslidzhennya // Rodyna Ryl's'kykh u yevropeys'komu kul'turnomu prostori KHKH–KHKH stolittya. – Novohrad–Volyns'kyy: Novohrad, 2020. – S.309–315.

8. Shevchuk V.O. Transformatsiya osvity v systemi vidtvorennya robochoyi sily v umovakh innovatsiyanoi modeli rozvytku ekonomiky / V.O. Shevchuk. – K.: KVITS, 2017. – 260 s.

Дані про автора

Студінський Володимир Аркадійович,

професор кафедри методики професійної освіти та соціально–гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти, д.і.н., к.е.н.
e-mail: studzinskiw@bigmir.net

Данные об авторе

Студинский Владимир Аркадьевич,

професор кафедри методики професійного освіти та соціально–гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервного професійного освіти, д.і.н., к.е.н.
e-mail: studzinskiw@bigmir.net

Data about the author

Volodymyr Studynski,

Professor of department of method of trade education and socialhumanitarian disciplines of the Bilocerktivskogo institute of continuous trade education, Dr of history and economy
e-mail: studzinskiw@bigmir.net

УДК 657.421:005.936–044.3:338.516.7

РЫБАКОВА Л.П.

Справедлива оцінка об'єктів ринкової вартості підприємства

Предметом дослідження є справедлива оцінка активів підприємства.

Метою дослідження є визначення оцінки активів підприємства за справедливою вартістю.

Методи дослідження. У роботі використані діалектичний метод наукового пізнання, метод аналізу і синтезу, порівняльний метод, метод узагальнення даних.

Результати роботи. У статті розглянута система ризиків, що виникає в бухгалтерському обліку при оцінці економічного потенціалу і ринкової вартості підприємства. Визначені ризики використання облікових показників. Дано визначення «справедлива вартість об'єктів», що формують вартість підприємства. Наведені проблеми справедливої оцінки активів, які визначають достовірність вартості підприємства.

Висновки. Узагальнивши підходи до оцінки ринкової вартості підприємства, встановлено, що вона як моментний показник складається з чистих активів, корисності об'єктів на позабалансових рахунках та ділової репутації, які мають властивість змінюватися в динаміці відповідно до створення складових доданої вартості. На ринкову і додану вартість підприємства впливають як справедлива оцінка активів щодо їх матеріальної форми, визначеної ролі в господарській діяльності та можливого економічного потенціалу, так і фактори зовнішнього і внутрішнього середовища.

Ключові слова: підприємство, ефективність, ринкова вартість, справедлива вартість, бухгалтерський облік, показник, ризики, активи, конкуренція.

РЫБАКОВА Л.П.

Справедливая оценка объектов рыночной стоимости предприятия

Предметом исследования является справедливая оценка активов предприятия.

Целью исследования является определение оценки активов предприятия по справедливой

СТОИМОСТИ.

Методи дослідження. В роботі використані діалектичний метод научного познання, метод аналізу та синтезу, порівняльний метод, метод узагальнення даних.

Результати роботи. В статті розглянута система ризиків, що виникає в бухгалтерському обліку при оцінці економічного потенціалу та ринкової вартості підприємства. Визначені ризики використання облікових показників. Дано визначення «справедливої вартості об'єктів», що формують вартість підприємства. Приведені проблеми справедливої оцінки активів, які визначають достовірність вартості підприємства.

Висновки. Узагальнюючі підходи до оцінки ринкової вартості підприємства, встановлено, що вона як миттєвий показник складається з чистих активів, корисності об'єктів на збалансованих рахунках та делової репутації, які мають властивість змінюватися в динаміці згідно з формуванням складових доданої вартості. На ринкову та додану вартість підприємства впливають як справедлива оцінка активів по їх матеріальній формі, певної ролі в господарській діяльності та економічному потенціалу, так і фактори зовнішньої та внутрішньої середовища.

Ключові слова: підприємство, ефективність, ринкова вартість, справедлива вартість, бухгалтерський облік, показник, ризики, активи, конкуренція.

RYBAKOVA L.P.

Fair valuation of the objects of market value of the enterprise

The subject of the study is a fair assessment of the assets of the enterprise.

The purpose of the study is to determine the valuation of the enterprise's assets at fair value.

Research methods. The dialectical method of scientific cognition, the method of analysis and synthesis, the comparative method, the method of generalization of data are used in the work.

Results of work. The paper considers the system of risks that arise in accounting when assessing the economic potential and market value of the enterprise. The risks of using accounting indicators have been identified. The definition of «fair value of objects» that form the value of the enterprise is given. The problems of fair valuation of assets, which determine the reliability of the value of the enterprise are directed.

Conclusions. Summarizing the approaches to estimating the market value of the enterprise, it is established that it as a current indicator consists of net assets, usefulness of objects in off-balance sheet accounts and business reputation, which tend to change in dynamics according to the creation of value added components. Both a fair assessment of assets in relation to their material form, a certain role in economic activity and possible economic potential, and external and internal environmental factors are influenced on the market and added value of the enterprise.

Keywords: enterprise, efficiency, market value, fair value, accounting, indicator, risks, assets, competition.

Постановка проблеми. Розробка стратегії дає можливість підприємству визначити своє місце в конкурентному середовищі, оцінити вартість бізнесу й найкращим чином досягти поставленої мети, котра визначається його власниками. Сучасна постановка мети підприємства – це максимізація його ринкової вартості й на цих засадах максимізація створеного чистого прибутку при оптимізації інших складових доданої вартості. В міру становлення ринкових відносин в Україні проблема формування і оцінки вартості підприємства (оцінки бізнесу) стає детальнішою, а її практична значущість стрімко зростає.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Основою дослідження стали праці українських та зарубіжних вчених з проблема бухгалтерського обліку, аналізу, економічного потенціалу, доданої і ринкової вартості зокрема І.О. Бланка, Ф.Ф. Бутинця, Г.Г. Кірейцева, В.М. Костюченко, Н.М. Малюги, С.З. Мошенського, Л.В. Нападовської тощо. Питанню сутності, формування, вимірювання, класифікації видів, принципів і методів оцінки вартості підприємства в економічній літературі приділено багато уваги. Разом з тим, проблеми облікового забезпечення оцінки вартості підприємства недостатньо висвітлювались і потребують подальшого дослідження.

Мета статі – визначення оцінки активів підприємства за справедливою вартістю.

Виклад основного матеріалу. Вимога до правильності та достовірності відображення облікової інформації у фінансових звітах ставилася з моменту їх виникнення [8]. Балансова вартість підприємства має ознаки креативного обліку. С. Голов визначає креативний облік як формальне застосування або цілеспрямований вибір методів і принципів бухгалтерського обліку для забезпечення показників фінансової звітності, які відповідають цілям окремих осіб, але вводять в оману широке коло користувачів [4].

Креативний облік, на думку М. Метьюса та М. Перері, має і позитивний прояв – як будь-який метод обліку, що не відповідає загальноприйнятій практиці або встановленим стандартам чи принципам, але забезпечує достовірне поняття стану справ підприємства [6].

Удосконалюючи вітчизняну систему обліку ринкової вартості підприємства першочергову роль бажано було б відвести виявленню ризиків формування справедливої вартості (неадекватність реальній економічній ситуації, незіставність інформації, непослідовність регулювання, односторонність розвитку), а також створенню якісної системи бухгалтерського обліку і звітності, необхідної для визначення напрямів інвестування й аналізу ризиків.

Ризики, що виникають в бухгалтерському обліку при оцінці економічного потенціалу і ринкової вартості підприємства наступні: 1) ризики, що супроводжують господарську діяльність (ринковий ризик; кредитний ризик; ризик діяльності); 2) ризики державного регулювання бухгалтерського обліку (ризик розкриття інформації; ризик вибору оцінки активів; ризики застосування стандартів обліку); 3) ризики організації бухгалтерського обліку на підприємстві (ризики ведення бухгалтерського обліку; ризик облікової політики; ризик помилок і порушень); 4) ризики оцінки ділової репутації (ризик дій інвесторів; ризик ринкових коефіцієнтів вартості підприємства; ризик позабалансового обліку).

Узагальнивши підходи до оцінки ринкової вартості підприємства, встановлено, що вона як моментний показник складається з чистих активів, корисності об'єктів на позабалансових рахунках та ділової репутації, які мають властивість змінюватися в динаміці відповідно до створення складових доданої вартості.

З погляду управління вартістю підприємства визначені ризики використання наступних облікових показників: первісна (переоцінена) вартість підприємства за наявними активами; залишкова (балансова) вартість підприємства за оцінкою активів; справедлива вартість підприємства за оцінкою його активів; чиста первісна (переоцінена) вартість підприємства за активами його балансу; чиста балансова (залишкова) вартість підприємства; чиста справедлива вартість підприємства за активами його балансу; ринкова вартість підприємства.

Найбільш реальна вартість підприємства формується із розрахунку справедливої ціни його активів. При визначенні справедливої вартості об'єктів, що формують вартість підприємства, можна використати методи визначення звичайної ціни, наведені у Податковому кодексі України [7]. Оцінка справедливої вартості є одним з інструментів підвищення капіталізації підприємства, тому що дозволяє значно підняти вартість активів, а отже, і власного капіталу. При цьому на відміну від традиційної переоцінки власний капітал крім позитивного результату від переоцінки основних засобів може бути також скорегований у бік збільшення за рахунок вартості нематеріального активу «гудвіл».

Справедлива вартість – це сума, на яку можна обміняти актив при здійсненні поточної операції між двома непов'язаними зацікавленими сторонами, за винятком випадків примусового продажу або ліквідації. Найкращим підтвердженням справедливої вартості є ціна активу, що котирується на ринку. Звернемо увагу на деякі проблеми справедливості оцінки активів, які впливають на достовірність вартості підприємства. По-перше, первісна вартість нематеріальних активів, незавершених капітальних інвестицій, основних засобів та довгострокових біологічних активів, відображених в балансі підприємства залежить від методики її формування. По-друге, вартість підприємств України значно занижена внаслідок нехтування переоцінкою основних засобів.

Особливо актуальним розв'язання цього питання є в сучасних кризових умовах, коли здешевлення гривні по відношенню до долара призвело до значного знецінення об'єктів основних засобів України. Об'єкти основних засобів, що відображаються в балансі і використовуються для господарської діяльності підприємства мають справедливу вартість за їх первісною характеристикою, первісну (переоцінену) і залишкову (балансову) вартість за балан-

сом, справедливу вартість їх залишкової (балансової) вартості. Варто звернути увагу, що справедлива вартість, яка формується на активному ринку може визначатися лише на умовах його первісної характеристики. Активного ринку щодо об'єктів основних засобів за балансовою вартістю немає.

Важливим чинником, що впливає на залишкову вартість основних засобів є обрана підприємством облікова політика щодо нарахування амортизації. Тому перед суб'єктом господарювання постає питання, який із методів, запропонованих законодавством, доцільно використувати в своїй практиці. Наразі існує сім методів щодо нарахування амортизації основних засобів з відповідними наслідками формування їх балансової вартості, яка може бути значно меншою або більшою ніж справедлива.

Балансова вартість підприємства складається з об'єктів, які не підлягають амортизації, відображаються в балансі тільки за первісною (переоціненою) вартістю і не формують залишкової вартості. Не підлягають амортизації: витрати на придбання, самостійне виготовлення та ремонт, а також реконструкцію, модернізацію або інші поліпшення невиробничих основних засобів; вартість безоплатно отриманих основних засобів, крім витрат, що здійснює підприємство, безпосередньо пов'язаних з доведенням об'єктів до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою.

Варто зауважити, що капітальні інвестиції отримані підприємством з бюджету, у вигляді цільового фінансування на формування об'єктів основних засобів і нематеріальних активів підлягають амортизації за умови визнання доходів у сумі нарахованої амортизації за такими об'єктами.

Справедлива вартість підприємства залежить від об'єктивної оцінки дебіторської заборгованості, яка характеризується рівнем ризику її непогашення. Тому, при розрахунку вартості підприємства, особливу увагу слід звернути на наявність у підприємства дебіторської заборгованості і рівень створеного резерву сумнівних боргів. Величина резерву сумнівних боргів визначається виходячи з платоспроможності окремих дебіторів, питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг на умовах наступної оплати або на основі класифікації дебіторської заборгованості.

На вартість підприємства впливають не тільки справедлива оцінка активів щодо їх матеріальної

форми, визначеної ролі в господарській діяльності, можливого економічного потенціалу, але і окремі фактори зовнішнього і внутрішнього середовища, зокрема: обмеження права власності; оформлення об'єктів активів в заставу; наявність об'єктів, що тимчасово не використовуються; контрактні зобов'язання підприємства; непередбачені активи і зобов'язання; гарантії та забезпечення надані та отримані; можливості повернення списаних активів.

Балансова вартість українських підприємств суттєво відрізняється від їх справедливої вартості. Формування справедливої вартості підприємства за оцінкою його активів можна здійснювати за допомогою створення в структурі власного капіталу резерву справедливої вартості активів з дооцінки об'єктів до справедливої вартості або за допомогою створення гудвілу за балансовою вартістю активів.

Висновки

Узагальнивши підходи до оцінки ринкової вартості підприємства, встановлено, що вона як моментний показник складається з чистих активів, корисності об'єктів на позабалансових рахунках та ділової репутації, які мають властивість змінюватися в динаміці відповідно до створення складових доданої вартості. На ринкову і додану вартість підприємства впливають як справедлива оцінка активів щодо їх матеріальної форми, визначеної ролі в господарській діяльності та можливого економічного потенціалу, так і фактори зовнішнього і внутрішнього середовища.

Список використаних джерел

1. Важинський Ф. А., Ноджак Л. С., Колодійчук А. В. Оцінка ефективності управління системою збуту машинобудівних підприємств // Економіка промисловості. 2010. № 1. С. 119–122.
2. Гаврилко П. П., Колодійчук А. В., Важинський Ф. А., Індус К. П. Міжнародні фінанси і фінансовий менеджмент в задачах та прикладах: навчальний посібник. Львів: Вид-во ННБК «АТБ», 2020. 161 с.
3. Гаврилко П. П., Колодійчук А. В., Черторижський В. М. Фактори інноваційного розвитку промисловості // Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць. 2011. Вип. 21.11. С. 201–205.
4. Голов С. Креативний облік – загроза професії суспільству // Бухгалтерський облік і аудит. 2011. № 1. С. 31–41.
5. Колодійчук А. В., Пісний В. М. Особливості функціонування машинобудівних підприємств на сучасному

етапі розвитку економіки України // Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип. 19.13. С. 172–178.4

6. Мэтьюс М. Р., Перера М. Х. Б. Теория бухгалтерского учета / [пер. с англ. Э. И. Гогия, Я. В. Молоток, И. А. Смирновой; под ред. Я. В. Соколова, И. А. Смирновой]. М.: Аудит, ЮНИТИ, 1999. 663 с.

7. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755–VI // Законодавство України: сайт. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>.

8. Соколов Я. В. Основы теории бухгалтерского учета. М.: Финансы и статистика, 2000. 496 с.

9. Спирин В. С. Анализ экономического потенциала предприятия. М.: Финансы и статистика, 1994. 295 с.

10. Сопільник Л. І., Колодійчук А. В. Управління конкурентоспроможністю машинобудівних підприємств на сучасному етапі розвитку економіки України // Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип. 19.10. С. 222–227.

11. Чернова Г. В., Кудрявцев А. А. Управление рисками: [учебное пособие]. М.: Проспект, 2003. 154 с.

References

1. Vazhynskyy, F. A., Nodzhak, L. S., & Kolodiychuk, A. V. (2010). Otsinka efektyvnosti upravlinnya systemoyu zbutu mashynobudivnykh pidpryyemstv [Assessment of the efficiency of management of the sales system of machine-building enterprises]. *Ekonomika promyslovosti – Economy of Industry*, 1, 119–122. [in Ukrainian].

2. Havrylko, P. P., Kolodiychuk, A. V., Vazhynskyy, F. A., & Indus K. P. (2020). Mizhnarodni finansy i finansovy menedzhment v zadachakh ta prykladakh [International Finance and Financial Management in Problems and Examples]: Textbook. Lviv: ATB Publishing. [in Ukrainian].

3. Havrylko, P. P., Kolodiychuk, A. V., & Chertoryzhskyy, V. M. (2011). Faktory innovatsiynoho rozvytku promyslovosti [Factors of innovation development of industry]. In *Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 21.11* (pp. 201–205). [in Ukrainian].

4. Holov, S. (2011). Kreatyvnyy oblik – zahroza profesiyi suspil'stvu [Creative accounting – a threat from the profession to society]. *Bukhhalters'kyy oblik i audyt – Accounting and auditing*, 1, 31–41. [in Ukrainian].

5. Kolodiychuk, A. V., & Pismany, V. M. (2009). Osoblyvosti funktsionuvannya mashynobudivnykh pidpryyemstv na suchasnomu etapi rozvytku ekonomiky Ukrayiny [Features of functioning of machine-building enterprises at the current stage of development of the economy of Ukraine]. In *Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny [Scientific*

Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 19.13 (pp. 172–178). [in Ukrainian].

6. Matthews, M. R., & Perera, M. H. B. (1999). Teoriya bukhgalterskogo ucheta [Theory of accounting]. Translated from English. Moscow: Audit, UNITI. [in Russian].

7. Podatkovyy kodeks Ukrayiny [The Tax Code of Ukraine] (2010). Adopted on 2010, Dec 02, 2755–VI. Legislation of Ukraine: Website. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>. [in Ukrainian].

8. Sokolov, Ya. V. (2000). Osnovy teorii bukhgalterskogo ucheta [Fundamentals of accounting theory]. Moscow: Finance and Statistics. [in Russian].

9. Spirin, V. S. (1994). Analiz ekonomicheskogo potentsiala predpriyatiya [Analysis of the economic potential of the enterprise]. Moscow: Finance and Statistics. [in Russian].

10. Sopilnyk, L. I., & Kolodiychuk, A. V. (2009). Upravlinnya konkurentospromozhnisty mashynobudivnykh pidpryyemstv na suchasnomu etapi rozvytku ekonomiky Ukrayiny [Management of competitiveness of machine-building enterprises at the present stage of development of Ukrainian economy]. In *Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 19.10* (pp. 222–227). [in Ukrainian].

11. Chernova, G. V., & Kudryavtsev, A. A. (2003). Upravleniye riskami [Risk management]: Tutorial. Moscow: Prospect. [in Russian].

Дані про автора

Рыбакова Леся Петрівна,

к.в.н., доцент Ужгородського торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету
e-mail: info@utei-knteu.org.ua

Данные об авторе

Рыбакова Леся Петровна,

к.э.н., доцент Ужгородского торгово-экономического института Киевского национального торгово-экономического университета
e-mail: info@utei-knteu.org.ua

Data about the author

Lesya Rybakova,

Ph.D. of Economics, Associate Professor, Uzhgorod Trade and Economic Institute of the Kiev National Trade and Economic University
e-mail: info@utei-knteu.org.ua